

Güvenli Okul Taşımacılığında Annelerin Görüşleri ve Beklentileri Var: Niteliksel Bir Çalışma

There are Opinions and Expectations
of the Mothers in Safe School
Transportation: A Qualitative Study
(Araştırma)

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2017, 4(3), 13-23

Türkan KADİROĞLU*, Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKCI*

* Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Geliş Tarihi: 01 Mart 2016

Kabul Tarihi: 05 Ekim 2017

ÖZ

Amaç: Annelerin güvenli okul taşımacılığına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Nitel tipte gerçekleştirilen çalışma, çocuğu en az bir yıldır okul taşıtı kullanan anneler ile yürütülmüştür. Çalışmada, kartopu örnekleme yöntemiyle dahil edilen 13 anne ile görüşmeler yapılmış ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Verilerin ham dökümü yapıldıktan sonra içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, etik ilkelere bağlı kalmıştır.

Bulgular: Anneler, okul taşıtı şoförünün bazı özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Taşıtın son model ve beş yaşından küçük olması, okul taşıtı özelliklerini taşıması ve yaş gruplarına özel dizayn edilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Anneler, taşıta binerken, kontrollü kalkış-duruş yapılmasını ve dakik olunmasını istemişlerdir. Yolculukta, trafik kurallarına uyulması ve hostes görevlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Anneler, okul taşıtıdan inerken, çocuk ile ebeveynin buluşturulması, taşıtın evin tam önünde durması, duruş ve kalkışların kontrollü olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sonuç: Okul taşıtı şoförünün ve taşıtın bazı özelliklere sahip olması, taşıta binme, yolculuk ve taşıttan inmede trafik kurallarına uyulması ve güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir. Okul taşıtı şirketlerinin ve okul idarelerinin işbirliği ile yapılan eğitim programları, güvenli okul taşımacılığına katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Anne, hemşirelik, okul, taşımacılık

ABSTRACT

Aim: To identify the opinions of mothers on safe school transportation.

Material and Methods: The study that was conducted with qualitative methodology, was conducted with mothers whose children were using school transport for at least one year. Interviews were done with 13 mothers that was included in the study by snowball sampling technique and a semi-structured interview form was used. The interviews have been recorded on audio tape recorder. The content analysis was carried out after transcription of raw data. Ethical principles were followed in the study.

Results: The mothers stated that the school vehicle driver needs to have some features. The mothers have reported that the vehicle needs to be brand new and newer than five years, to have school transportation vehicle features, and to be designed special to age groups. The mothers wanted that controlled stop-start should be done and should be punctual. They stated that traffic rules must be obeyed and an hostess must be assigned. The mothers reported that children and parents should be brought together, the vehicle should exactly stop in front of the house and the stop-starts should be done in a controlled way while children was getting out of the vehicle.

Conclusion: It is required that the school vehicle driver and the vehicle should have certain features, the driver should comply with the traffic rules and take safety precautions during boarding to, traveling in and getting out of the school vehicle. Training programs conducted with the cooperation of the school transportation firms and school administration could contribute to safe school transportation.

Key Words: Mother, nursing, school, transportation

GİRİŞ

Güvenli ortam çocukların sağlığı, büyüme-gelişmesi ve akademik başarısı için son derece önemlidir^{1,2}. Çocuklara güvenli ortamın sağlanabilmesi, çevresel tehlikelerin kontrol altına alınmasını gerektirmektedir. Çevresel tehlikelerden birisi olan okul taşımacılığında güvenliği bozan en önemli faktörlerden biri trafik kazalarıdır³. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de trafik kazaları çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır⁴.

Trafik kazaları, özellikle çocukluk yaş dönemi içerisinde, en önemli morbidite ve mortalite nedenidir⁵. İngiltere’de, 16 yaş altındaki tüm çocuk ölümlerinin %35’inin, trafik kazaları nedeniyle meydana geldiği belirtilmiştir⁶. ABD’de travma nedeniyle meydana gelen çocuk ölümlerinin %28’inin, trafik kazaları sonucunda olduğu tespit edilmiştir⁷.

Ülkemizde ise 10-19 yaş grubunda yaralanmaların en önemli nedeni trafik kazalarıdır ve her yıl trafik kazalarında 1000’in üzerinde çocuk ölmektedir⁸. Dünya genelinde trafik kazalarına bağlı yaralanma ve ölümlerin %4-6’sını okul taşımacılığına bağlı kazalar oluşturmaktadır⁹. Türkiye genelini gösteren ayrıntılı bir istatistik olmamakla birlikte, yapılan bazı çalışmalara göre çocuk yaş gruplarında acil servise en sık başvuru nedeni trafik kazalarıdır^{10,11}.

Dünyada ve ülkemizde trafik güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeler olmakla birlikte, uygulamada problemlerin olduğu anlaşılmaktadır⁴. Özellikle, çocukluk yaş dönemlerinde, güvenli okul taşımacılığının sağlanması, etkili ve sürdürülebilir okul güvenliği için gereklidir¹². Okul Hemşireleri Ulusal Birliği, tüm öğrencilerin iyi ve

sağlıklı olmalarında hemşirelerin önemli bir savunucu olduğunu vurgulamaktadır². Türkiye’de güvenli okul taşımacılığına ilişkin yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu ve bir veri tabanı oluşturmadığı görülmüştür. Yapılan araştırmalar, trafik kazalarına bağlı yaralanma ve ölümler üzerine kurgulanmış, genellikle tarama araştırması olarak gerçekleştirilmiştir³⁻⁵. Bu araştırmanın, güvenli okul taşımacılığına ilişkin sorunların daha iyi tespitinin yapılmasının yanı sıra ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapan personel, veli, öğretmen ve hemşireler için yararlı olacağı, bu konudaki literatüre katkı yapacağı ve sorunların çözümü için veri oluşturacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı, odaklandığı ana nokta olan annelerin güvenli okul taşımacılığına ilişkin görüşlerini ve beklentilerini tanımlamaktır.

GEREÇ ve YÖNTEM

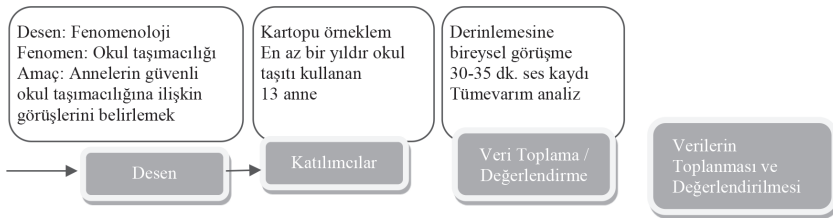
Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Fenomenoloji, “deneyimlenen olguların belli bir kişi ya da kişiler için anlamı, yapısı ve özü nedir?” sorusuna cevap arayan bir nitel araştırma yaklaşımıdır¹³. Araştırmanın deseni şekil 1’de gösterilmiştir.

Katılımcılar

Niteliksel araştırmalarda, araştırma kapsamına alınacak kişi sayısına ilişkin kesin bir kural olmamakla birlikte derinlemesine yapılan görüşmelerde veri doyumu ulaşılması amaçlanmaktadır¹³⁻¹⁵. Nitel araştırmalarda, görüşme yapılacak bireylerin seçiminde, evreni temsil etme güçlerinden çok araştırma konusuyla doğrudan ilgili olup olmadıklarına bakılır¹⁶⁻¹⁷. Bu araştırmada, çalışma konusu ile ilgili zengin bilgi kaynağı olabilecek, birey ya da durumların belirlenmesinde kullanılan kartopu ya da zincir örnekleme yöntemiyle kaynak kişilerden diğer görüşülecek kişilere ulaşılmıştır. Bu araştırma, Atatürk Üniversitesi yerleşkesinde ikamet eden, 30-45 yaşlarında, en az 1 çocuğu ilkokula giden, en az bir yıldır okul taşıtı kullanan ve iletişim kurma problemi olmayan 13 anne ile yürütülmüştür.

Şekil 1. Araştırma süreci

Verilerin Toplanması

Katılımcı annelerle; tanıtıcı özelliklere ilişkin bilgi formu ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, 30-35 dakika süren derinlemesine bireysel görüşme yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Veriler, Ocak-Mart 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

İçerik analizi, nitel veri analizi türleri arasında en sık kullanılan yöntemlerden biridir¹⁸. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde tümevarım analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Tümevarım analiz, görüşme yoluyla katılımcılardan elde edilen verilerin sembolik dünyasını anlamak amacıyla; kodlama yaparak verileri kategorilere ayırma, bu kategoriler arasındaki ilişkileri çıkararak tema ve alt temaları oluşturma biçiminde betimlenebilir¹⁹. Araştırma kapsamında elde edilen ses kayıtları yazılı doküman haline getirilmiştir. Bu dokümanlar araştırmacılar tarafından birkaç defa okunmuş ve gözden geçirilmiştir. Verilerdeki cümle ve cümle yapıları araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlama işlemleri bittikten sonra araştırmacıların bir araya gelmesiyle kodlamalar karşılaştırılmıştır. Son olarak elde edilen tüm kodlamalardan temalara (okul taşıtı şoförü, okul taşıtı, okul taşıtına binme, yolculuk ve okul taşıtından inme) ulaşılmıştır. Temalara ilişkin bulguların sunumunda katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilerek bulgulara ilişkin yorumlamalar gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Bu araştırmanın yapılabilmesi için Etik Kurul'dan izin alınmıştır. Bilgi edinilen tüm araştırmalarda, cevapların gönüllü olarak verilmesi gerektiği için annelerin gönüllü katılımlarına önem verilmiştir. Ayrıca, araştırmanın amacı ve elde edilen sonuçların hangi amaçlarla kullanılacağı, annelere açıklandıktan sonra onaylar (bilgilendirilmiş onay ilkesi) sözlü ve yazılı olarak alınmıştır. Annelere kendileri ile ilgili bilgilerin başkalarına açıklanmayacağı konusunda açıklama yapılmış ve "gizlilik" ilkesine uyulmuştur.

Katılımcılar

Araştırmada, annelerin 30-46 yaş grubunda ve yaş ortalamasının 37.92 olduğu belirlenmiştir. Annelerin 11'i (%84,6) ev hanımı olup, tamamı çekirdek ailede yaşamaktadır. Annelerin 8'i (%61,5) aylık gelirinin giderden az, 2'si (%15,3) aylık gelirinin gidere denk olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada anneler, okul taşıtı şoförü, okul taşıtı, okul taşıtına binme, yolculuk ve okul taşıtından inme konularında, çeşitli problemlerle karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan anneler ile gerçekleştirilen derinlemesine bireysel görüşmeler doğrultusunda, katılımcıların güvenli okul taşımacılığına ilişkin görüşleri beş tema etrafında değerlendirilmiştir. Ulaşılan temalar şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Annelerin görüşlerine göre ulaşılan temalar

Okul Taşıtı Şoförü İle İlgili İfadeler

Araştırmada, anneler tarafından ifade edilen görüşler, özellikle, okul taşıtı şoförüne yoğunlaşmıştır.

- Çok genç olmamalı şoför. Çünkü hız yapmak gibi zaafı olabilir, gençlik zaafı olabilir. Baba olması, çocukları sahiplenmesi çok önemli. Bir keresinde çocuğuma ismiyle hitap etmesi benim çok hoşuma gitmişti. Çünkü çocuğumu tanıdığını anladım (42 yaş, 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Sigara, alkol kullanmaması benim için önemli. İyi, düzgün giyinmesi, güzel kokması temiz olması önemli. Genç olmayacak, çok yaşlı olmayacak, deneyimli olacak, refleksleri iyi olacak* (46 yaş, 3 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Şoförü çok araştırmak isterdim, çocuğu getirip götürren kim. Mesela, bence savcılıktan temiz kağıdının alınması lazım. Geçmişinde ne yapmış ne etmiş bilmek isterim (31 yaş, 2 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- İnsani yönü çok kuvvetli olmalı, babacan, baba gibi merhametli insanlar olmalı (40 yaş, 7 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocukları sevmeli, onlarla ilgilenmeli, çocuklardan haberdar olmalı ve en önemlisi baba olmalı. Orta yaşlı olsa iyi. Çünkü deneyimleri var, gençlik zaafı yok, hız yapmaz, refleksleri daha iyi, daha dikkatlidir, tecrübesi vardır (35 yaş, 1 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Her şeyden önce servis şoförlerinin çocukları çok iyi anlaması gerekiyor, merhametli olması gerekiyor. Çocuğumuz geciktiği zaman, bizleri merak ettirmemesi gerekiyor. En küçük şeyde, aile ile birlikte, diyalogta olması gerekir* (46 yaş, 10 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocuklarla çalışmak sakinliği gerektiren bir durum. Evet, araç kullanabilirsiniz, ama sonuçta taşıdığınız yük bir mal değil, can (30 yaş, 4 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- İyi niyetli, iyi bir insan olması gerekir. Şoförün güvenilir, prensipli olması önemli (33 yaş, 2 yıldır okul taşıtı kullanıyor).

- Şoför eğitilmiş olmalı, çocuklarla ilgilenmesi lazım, küçük çocuklar iniyor düşüyorlar... (38 yaş, 10 yıldır okul taşıtı kullanıyor).

Annelerin bakışından okul taşıtı şoförü; orta yaşlı ve baba, sigara-alkol kullanmayan, düzgün giyinen ve güzel kokan, deneyimli ve refleksleri iyi olan, sicil kaydı temiz olan, etkili iletişim kuran, yaptığı işin önemini farkında olan, güvenilir, prensipli ve eğitilmiş olmalıdır.

Okul Taşıtı İle İlgili İfadeler

Araştırmaya katılan anneler, okul taşıtına ilişkin en fazla güvenlik konusuna önem vermişlerdir.

- *Servis aracı son model, yeni bir araba olmalı. Camlar içerden kapalı olmalı* (45 yaş, 14 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Aracın 5 yaşından küçük olmasına dikkat ediyorum, servisin okul taşıtı olduğunu gösteren işaretler olmasını önemsiyorum* (43 yaş 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *En başta bütün serviste bulunan koltukların hepsinde emniyet kemerinin olması şart. Kazalarda arkadaki çocuklar öne fırlatabiliyor* (34 yaş, 5 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Emniyet kemeri kesinlikle olmalı, kamera sistemi olmalı. Her an her şey yaşanabilir. Olay yaşanmadan tedbir alınması lazım* (42 yaş, 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Fark ettiğim arabanın yeni olması, koltukların oturma şekli ergonomik olarak çocuklara uygun mu, çocuklar ayakta duruyorlar mı, çocuklar oynuyorlar düşme çarpma olabiliyor* (35 yaş, 1 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Servisin içerisinde kameranın olması gerekiyor. Artı, çocukların inmesinde binmesinde yardımcı olacak elemanların olması gerekiyor. Çünkü çocuklarımız bazen servis içerisinde camları açabiliyorlar, camlardan sarkabiliyorlar* (46 yaş, 10 yıldır okul taşıtı kullanıyor)
- *Hep şunu düşünmüşümdür; birinci sınıfa gidenleri bir servis götürsün, ikiye gidenleri bir servis götürsün, her yaş gruplarını bir götürsün* (38 yaş, 10 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Benim için okul taşıtı çocuk yaş grubuna uygun olmalı, bazıları çok küçük oluyor, bazıları büyük oluyor (koltukları, iç düzeni)...* (46 yaş, 3 yıldır okul taşıtı kullanıyor).

Katılımcı anneler, okul taşıtının son model ve 5 yaşından küçük olmasını, okul taşıtı özellikleri taşımasını (her öğrenciye emniyet kemeri, taşıt içi kamera, okul taşıtı işareti, ergonomik olması vb.), taşıt içinde çocuklara yardımcı görevlinin olmasını ve yaş gruplarına göre taşıtların ayrılmasını beklemektedir.

Okul Taşıtına Binme İle İlgili İfadeler

Araştırmada annelerin çocuklarını okul taşıtına bindirmeden önce çeşitli korkularının ve beklentilerinin olduğu anlaşılmıştır.

- Çocuk servise daha binmeden, henüz merdivenlerdeyken taşıt hareket edebiliyor. Çocuğun taşıta tam olarak bindiğinden emin olduktan sonra araç hareket etmeli (30 yaş, 3 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocuğum servise binerken destek oluyor mu?, Hergün aynı satte mi alıyor?, Geliş-gidiş saatlerine riayet ediyor mu? Soruları bence çok önemli (43 yaş, 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocuk servise binince ön koltuğa oturtulmamalı (46 yaş, 3 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocukların servise binmesi için özel alanların, durağın olması lazım. Çocuk her gün aynı yerden alınmalı. Bir gün oradan bir gün buradan değil (33 yaş, 2 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Özellikle okul çıkışlarında peronlarının olması, görevlilerin olması gerekiyor, çıkışlar aynı anda değil ayrı ayrı olmalı, hiçbir koruma yok, çıkış anını gördüğüm zaman müthiş tereddüt yaşıyorum (30 yaş, 4 yıldır okul taşıtı kullanıyor).

Araştırmaya katılan annelerin okul taşıtına binme ile ilgili bahsettikleri konular; kontrollü kalkış-duruş, dakik olunması, çocuğa destek olunması, ön koltukta oturtulmaması, aynı saatte aynı yerden alınması, okul çıkış saatlerinin ardışık olmasıdır.

Yolculuk ile İlgili İfadeler

Annelerin, çocukları okul taşıtında iken kendilerini güvende hissetmedikleri, merak ve endişe yaşadıkları tespit edilmiştir.

- Çocuğum okul taşıtındayken çok güvenli değilim, okula giderken ve gelirken endişeliyim (40 yaş, 7 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Allah'a emanet ediyoruz, yani, çocuklarımıza her şey olabilir çünkü emniyet yok, güven yok...* (42 yaş, 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocuk okula giderken çok rahatsız hissediyorum. Hatta ilk zamanlar öğretmeni arayıp sorardım "geldi mi?" diye (30 yaş, 4 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocuk servisteyken merak halindeyim, korkudayım, hiç rahat değilim (30 yaş, 3 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- Çocuğum servisteyken hiç rahat hissetmiyorum, gelinceye kadar endişeleniyorum (45 yaş, 14 yıldır okul taşıtı kullanıyor).

Araştırmada annelerin yolculuk sırasında da çocuklara yardım edecek yardımcı personelin olması gibi çeşitli beklentilerinin olduğu anlaşılmıştır. Yolculuk ile ilgili beklentiler;

- Şoförün yolculuk sırasında trafik kurallarına uyması gerekir. Kırmızı ışıktaki geçişler, çocukların canını hiçe saymakta. Atlatmalardan o kadar hızlı geçiyorlar ki... Daha çok öğrenci almak için daha hızlı koşuşturma olabiliyor. *Aceden her şey olabilir* (42 yaş, 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Yolculuk sırasında hosteslerin olmasını çok istedim, özellikle anaokulu döneminde* (34 yaş, 5 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Servis annesi, hostes, olması lazım* (31 yaş, 2 yıldır servis kullanıyor)

- Çocuklar yolculukta yüksek sesle müzik dinlememeli. Zaten çocuklar ya okula gidiyor ya da okuldan geliyor. Çocukların başları ağrıyabiliyor (45 yaş, 14 yıldır okul taşıtı kullanıyor).

Okul Taşıtıdan İnme İle İlgili İfadeler

- Çocuk eve girene kadar şoför beklemeli. Bir keresinde bizim kıza köpekler saldırdı (42 yaş, 12 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Araç evin tam önüne manevra yaparak durmalı. Çocuk karşıdan karşıya geçmemeli* (46 yaş, 3 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *En önemlisi servisin bırakacağı an çocuğun arabadan inip de evine doğru dönmesini beklemek. Hemen çocuk adımını atmadan servisi çalıştırdı mı o çocuk ne oldu, düştü mü, kalktı mı, kapı açılıp kapandı mı sıkıştı mı?...* (33 yaş, 2 yıldır okul taşıtı kullanıyor).
- *Okul çıkışı çok tehlikeli, çocuklar bir an önce koşuşturuyor çünkü servis beni bırakıp gidecek endişesi var. Çocuk servisin onu bekleyeceğini bilmeli...* (34 yaş, 5 yıldır servis kullanıyor).

Katılımcı anneler okul taşıtıdan inme ile ilgili ortak beklentileri şu şekildedir; çocuk ebeveyn ile buluşmalı, araç evin tam önünde durmalı, duruş kalkış beklemeli olmalıdır.

TARTIŞMA

Dünya Sağlık Örgütü'nün Raporuna göre, 2020 yılında gençler için üçüncü ölüm nedeni trafik kazaları olacaktır ve bu durumun başlıca nedeni sürücü hatalarıdır²⁰. Annelerin güvenli okul taşımacılığına ilişkin görüşlerini ve beklentilerini belirleyen bu araştırmada, anneler, okul taşımacılığında güvenliğe ilişkin en fazla sürücü üzerine yoğunlaşmış, şoförün orta yaşlı, deneyimli ve eğitilmiş olmasını istemişlerdir. Lee ve Schöfer'in yaptıkları çalışmada, genç sürücüler deneyimli sürücülere göre 3-4 kat daha fazla trafik kazası yapmaktadır⁴. Genç sürücülerini etkileyen en önemli faktörler, deneyimsizlik, dikkatsizlik ve trafik kurallarını ihlal etmektir^{19,20}. Sürücülerin eğitim seviyesi düştükçe trafik kazasına sebep olma oranı da artmaktadır. Yapılan bir çalışmaya göre ölümlü-yaralanmalı kazaya sebep olan sürücülerin %64'ü ilköğretim, %17'si lise ve %11'i yükseköğretim mezunudur²¹. Araştırmanın sonuçları, bu literatürle paralellik göstermektedir^{4,20-23}.

Bu araştırmada, anneler, şoförün sigara-alkol kullanmayan, düzgün giyinen ve güzel kokan, sicil kaydı temiz olan, etkili iletişim kuran bireyler olmasını beklemektedir. Araştırma bulgularının aksine, okulda güvenlik sorununa yol açan faktörleri belirlemeye yönelik yapılan bir çalışmada, öğrenci velileri, servis şoförlerinin eğitim ortamına uygun olmayan davranışlarının okulda güvenlik sorununa yol açan etken olmadığını ifade etmişlerdir¹². Kişisel bakımı iyi olan ve etkili iletişim kuran bireylerin toplum içerisinde her zaman uyumlu kişiler olması beklentilerle uyumludur.

Araştırmada, anneler okul taşıtının son model ve 5 yaşından küçük olmasını, istemişlerdir. Güvenli okul taşımacılığına ilişkin veli görüşlerinin alındığı başka bir çalışmada, velilerin %64,8'i güvenlik için okul taşıtlarının yeni olmasını ve rutin bakımlarının yapılmasını önermişlerdir⁹. Ülkemizde, Okul Servis Araçları Hizmet

Yönetmeliği'nde (28.08.2007/26627) "Okul servis aracı olarak kullanılacak taşıtların yaşları on iki yaşından küçük olmalıdır" hükmü yer almaktadır¹². Bu yönetmelik, annelerin beklentilerini tam olarak karşılamamaktadır. Bilindiği üzere ülkemizde ambulanslar 5 yaşında yenisi ile değiştirilmektedir. Bu uygulamanın okul taşıtları için geçerli olmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, anneler okul taşıtının yaş gruplarına özel dizayn edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ülkemizde, 2010 yılı sonrası çocuk oto güvenlik koltuklarının araçlarda kullanımı zorunlu hale getirilmiştir²⁴. Karayolları Trafik Yönetmeliği'ne göre boyu 135 santimetreden, kilosu 36 kilogramdan az olan çocuklar "çocuk oto güvenlik koltuğunda" yolculuk edecektir maddesi yer almaktadır²⁵. Bu yönetmeliğe göre okul taşıtlarının fabrika çıkışlı çocuk oto güvenlik koltuklarına sahip olmasının güvenliği sağlamada çok önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada, anneler okul taşıtının son derece güvenli ve rahat olmasını (her öğrenciye emniyet kemeri, taşıt içi kamera, okul taşıtı işareti, ergonomik vb.) istemektedir. Benzer şekilde, Kuğuoğlu ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre velilerin %64,8'i servislerde emniyet kemeri olması ve kullanılması gerektiğini ve koltukların rahat, ortopedik, ergonomik, çocuğun yaşına uygun olmasını istemişlerdir⁹.

Araştırmada, annelerin tamamı, okul taşıtı içinde çocuklara yardımcı görevlinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde, yapılan bir çalışmada, velilerin %67,2'si servislerde deneyimli hostes olması gerektiğini ifade etmişlerdir⁹. Ülkemizde, Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği'ne göre okul servis araçları ile taşımacılık yapanlar; taşıt içi düzeni sağlamak, anaokulu ve ilköğretim statüsündeki okul öğrencilerinin inme ve binmeleri sırasında yardımcı olmak üzere rehber personel buldurmakla yükümlüdürler¹². Bu maddeden de anlaşıldığı gibi yönetmelikte, yardımcı personel buldurma zorunluluğunu açık olarak ifade edilmiştir.

Çocuklar her bakımdan güvenli bir okul taşıtına binse de bazı konulara özen gösterilmediğinde tehlikeli durumları devam etmektedir. Araştırmada, anneler okul taşıtına binme ile ilgili kontrollü kalkış-duruş, dakik olunması, çocuğun aynı saatte aynı yerden alınması, okul çıkış saatlerinin ardışık olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Çocukların okula gitme ve okuldan dönme zamanlarında kaza sayısında bir artış olduğu dikkati çeken önemli bir noktadır. Örneğin, Danimarka'da çocuk trafik kazalarının %10'u çocukların okula gitme ve okuldan dönme zamanlarında olmaktadır²¹. Bu sonuç, araştırmamızdaki bulguyu desteklemektedir.

Araştırmada, anneler okul taşıtından inme ile ilgili; "çocuk ebeveyn ile buluşmalı, okul taşıtı evin tam önünde durmalı, duruş-kalkış beklemeli olmalı" şeklinde beklentilerini ifade etmişlerdir. Çocuk okuldan çıktığında yorgundur ve eve dönüş yolunda birçok şeyi düşünür. Karnının açlığı, yapılacak bir dolu ödev, arkadaşlarıyla birlikte yapmak istedikleri gibi faktörler onun dikkatini dağıtan düşüncelerdir²⁶. Bu yüzden çocuk, okul taşıtından inip eve gidene kadar son derece dikkatli olunmalıdır.

Araştırmada, çocuğu okul taşıtı kullanan anneler korku, endişe ve merak yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Anneler en çok yolculuk sırasında korkmakta ve güvensizlik hissetmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde güvenlik; "Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet" olarak tanımlanmaktadır²⁷. Bu tanıma göre annelerin, kendilerinin belirlemiş olduğu görüşler dışında okul taşımacılığı gerçekleştiği için kaygılandıkları düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada, anneler, okul taşıtı şoförünün bazı özelliklere sahip olmasını, taşıtın son model ve beş yaşından küçük olmasını, okul taşıtı özelliklerini taşıması ve yaş gruplarına özel dizayn edilmesini, taşıta binerken, kontrollü kalkış-duruş yapılmasını ve dakik olunmasını istemişlerdir. Anneler, yolculukta, trafik kurallarına uyulması, yüksek sesle müzik dinlenmemesi ve hostes görevlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, anneler, okul taşıtından inerken, çocuk ile ebeveynin buluşturulmasını, taşıtın evin tam önünde durmasını, duruş ve kalkışlarının kontrollü olmasını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar doğrultusunda; okul taşıtı şoförünün ve taşıtın bazı özelliklere sahip olması, taşıta binme, yolculuk ve taşıttan inmede, trafik kurallarına uyulması ve güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir.

Çocuk sağlığının korunması ve sürdürülmesi için ulaşım güvenliğinin sağlanması önemlidir. Öğrenim yaşamının sağlıklı, kaza ve yaralanma ve kaygıdan arınık sürdürülmesinde taşımacılığın kurallara uygun yapılması ve gerekli her türlü önlemin alınması gerekir. Bu amaçla yasal düzenlemeler kadar bu düzenlemelere uyulup uyulmadığının izlenmesi de önemlidir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı yasal düzenlemelerle ulaşım güvenliğinin sağlanmasında rol oynarken, hemşireler, çocukların güvenliği ve kazaların önlenmesi adına trafik güvenliğinde riskli davranışların önlenmesi için okul ve ailelere yönelik bilgilendirmeler yapabilirler. Ayrıca savunucu rolleri gereği aileler ve eğitimcilerle işbirliği yaparak sürücü davranışları ve araçlarla ilgili sorunların çözümünde çocuk güvenliğini önceleyen düzenleme ve kontrolleri teşvik edebilirler.

Bütün bunlara ilave olarak, konunun farklı araştırma yöntem ve metodolojileri kullanılarak, daha büyük örneklem grupları ile çalışılması, daha farklı bulgular ve sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

KAYNAKLAR

1. Dubowitz H, Lane WG, Semiatin JN, Magder LS, Venepally M, Jans M. The safe environment for every kid model: Impact on pediatric primary care professionals. *Pediatrics*. 2011; 127(4): 962-970.
2. Mohr WK, LeBel J, O'Halloran R, Preustch C. Tied up and isolated at the school house. *Journal of School Nursing*. 2010; 26(2): 91-101.
3. Dubowitz H. The safe environment for every kid (seek) model: Helping promote children's health, development, and safety. *Child Abuse & Neglect*. 2014; 11(38): 1725-1733.
4. Alver Y, Demirel M, Mutlu M. Interaction between socio-demographic characteristics: Traffic rule violations and traffic crash history for young drivers. *Accident Analysis & Prevention*. 2014; 72: 95-104.
5. Serinken M, Ozen M. Characteristics of injuries due to traffic accidents in the pediatric age group. *Turkish Journal of Trauma & Emergency Surgery*. 2011; 17(3): 243-247.
6. Demetriades D, Murray J, Brown C, Velmahos G, Salim A, Alo K, et al. High-level falls: Type and severity of injuries and survival outcome according to age. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 2005; 58(2): 342-345.
7. Wang MY, Kim KA, Griffith PM, Summers S, McComb JG, Levy ML, et al. Injuries from falls in the pediatric population: an analysis of 729 cases. *Journal of Pediatric Surgery*. 2001; 36(10): 1528-1534.
8. World Health Organization. World report on child injury prevention WHO, 2008. URL: http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/injury/world_report/en/. 18-07-2015.

9. Kuşuoğlu S, Ergün A, Aslan EF. Güvenli okul taşımacılığına ilişkin pilot bir çalışma: Öğrenci, veli görüşleri. Toplum Hekimliği Bülteni. 2006; 1(25): 12-18.
10. Demir Z. Çocuk yaş grubu travma olgularının değerlendirilmesi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum 2015.
11. Demir ÖF, Aydın K, Turan F, et al. Acil servise başvuran çocuk adli olguların analizi. Türk Pediatri Arşivi. 2013; 48(3): 235-240.
12. TC Milli Eğitim Bakanlığı. Okulda güvenlik sorununa yol açan etkenlerin belirlenmesi MEB, 2009. URL: http://www.meb.gov.tr/earged/earged/Okul_guvenligi.pdf. 15-05-2015.
13. Polit DF, Beck CT. Essentials of nursing research: Appraising evidence for nursing practice, 8th Edition. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2013. p. 40-75.
14. Özdemir M. Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2010; 11(1): 323-343.
15. Karataş Z. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi. 2015; 1(1): 62-80.
16. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2008. s. 41-56.
17. Neuman WL. Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar. İstanbul: Yayın Odası; 2012. s. 35-72.
18. Erdoğan S (ed). Nitel araştırmalar. In: Hemşirelikte araştırma: Süreç, uygulama ve kritik. 1. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2014. s.133-164.
19. Patton MQ. Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Bütün M, Demir SB. (Çev. Ed.) 1th Edition. Ankara: Pegem Akademi Yayınları; 2014. s.6-93.
20. World Health Organization. World report on road traffic injury prevention WHO, 2004. URL: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42871/1/9241562609.pdf>. 18-07-2015.
21. Cestac J, Paran F, Delhomme P. Young drivers' sensation seeking, subjective norms, and perceived behavioral control and their roles in predicting speeding intention: How risk-taking motivations evolve with gender and driving experience. Safety Science. 2011; 49(3): 424-432.
22. Clarke DD, Ward P, Truman W. Voluntary risk taking and skill deficits in young driver accidents in the UK. Accident Analysis & Prevention. 2005; 37(3): 523-529.
23. Bay Y, Akduman GG. İlköğretim öğrencilerinin trafik konusunda bilinçlenmesi ve duyarlılıklarının artırılmasına yönelik amaç ve kazanımlar. Ulaşım ve Trafik Güvenliği Dergisi. 2009; 3(1): 19-26.
24. Carman KB, Palancı Y. Çocuk koltuğu kullanımı: Üniversite çalışanlarının bilgi düzeyleri ile ilgili bir anket çalışması. Journal of Clinical and Experimental Investigations. 2011; 2(2): 157-160.
25. Kürtüncü M, Demirbağ BC. Çocuk oto güvenlik koltuğu kullanımı konusunda ebeveynlerin bilgi, tutum ve davranışları: Zonguldak örneği. International Journal of Human Sciences. 2013; 10(2): 182-193.
26. Bay N, Akduman GG, Alisinanoğlu F. Trafik kazalarının çocuklar üzerindeki etkisi. Ulaşım ve Trafik Güvenliği Dergisi. 2009; 3(1): 10-15.
27. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük TDK, 2015. URL: www.tdk.gov.tr. 15-05-2015.